

บทที่ 2

บริบทชุมชน

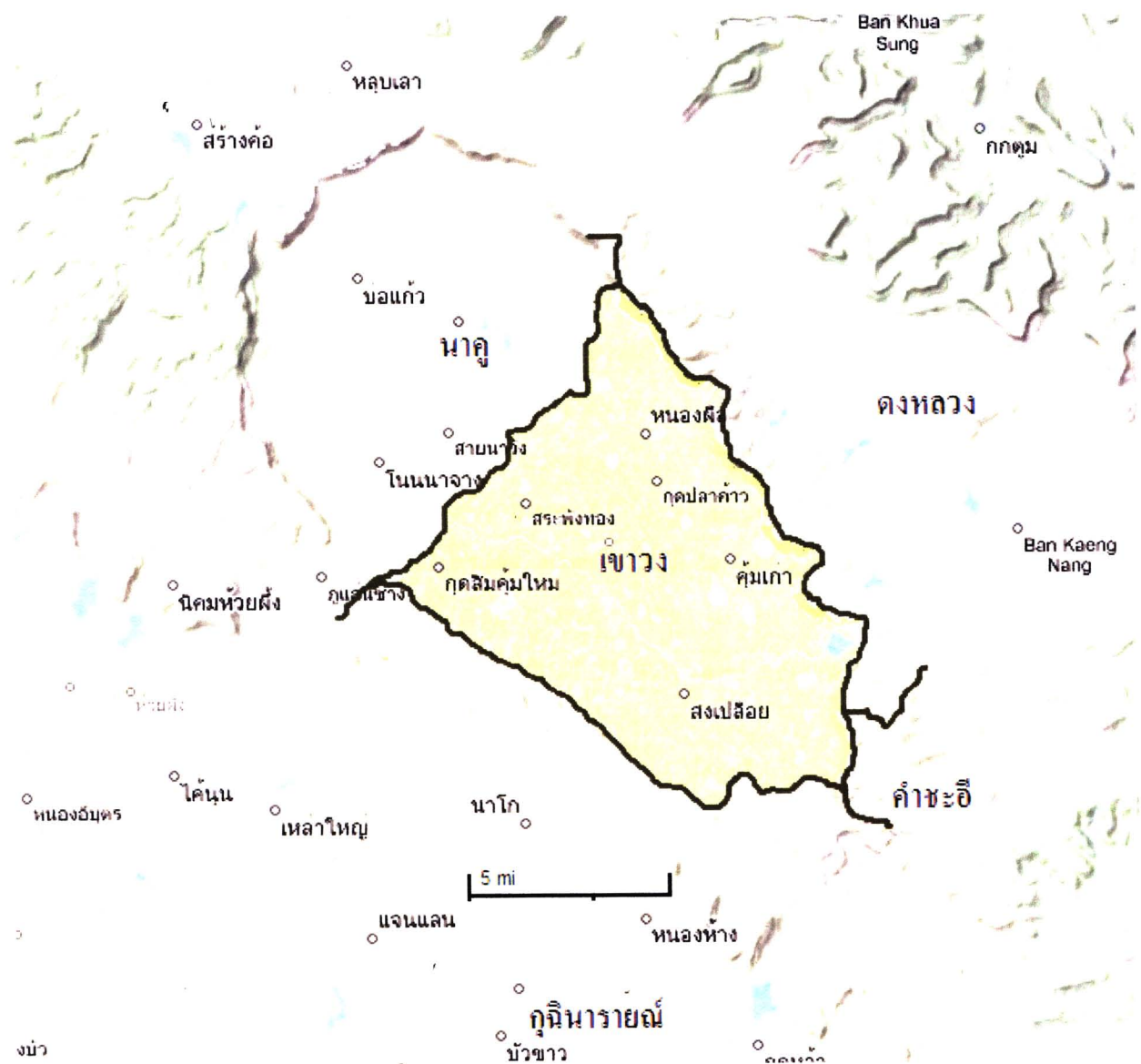
2.1 ประวัติความเป็นมาของอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

เดิมชาวอำเภอเขาวงเป็นชาวผู้ไท (ภูไท)ดำ อพยพมาจากเมืองวัง ผังซ้ายของแม่น้ำโขง แถบเมืองมรจนคร ซึ่งเป็นราชธานีในแคว้นโคตรสมบูรณ์ ประเทศลาว ล่วงเข้าสู่ปี พ.ศ. 2384 (จ.ศ. 1203) ปีจุลศักริก ช่วงนั้นไทยกับเวียตนามเป็นอริกัน เวียตนามเคยยกพลเข้ามารบกวต ขยแดนไทยอยู่เสมอ โดยอาศัยชนเผ่าต่างๆในแคว้นแดนลาว มีผู้ไทและข่าเป็นกำลังเสบียงอาหาร ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งราชวงศ์จักรี จึงทรงสั่งให้พระมหาสงครามเป็นแม่ทัพนำกำลังพลจากหัวเมืองต่างๆไปช่วยอุปราชเมืองเวียงจันทร์ ไปตีเมืองวังและเมืองใกล้เคียงจนเมืองเหล่านั้นแตก ชาวบ้านหนีเข้าป่า พระมหาสงครามจัดให้ท้าวเพี้ยเมืองวัง (ท้าวเพี้ยรักษ์ท้าวสาย ต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองเรณูนคร) ติดตามเกลี้ยกล่อมมาได้ประมาณ 3,000 คน ในจำนวนนี้มีบุคคลชั้นหัวหน้าเมืองวังรวมอยู่ด้วย คือ ท้าวราย ท้าวด้วง บุตรเจ้าเมืองวัง หาญดอกเตา ท้าวต้อบุตรอุปฮาด ถูกกวาดต้อนข้ามแม่น้ำโขงมาสู่แดนไทยหลังเทือกเขาภูพาน ก็ปล่อยให้เป็นอิสระทำมาหากินตามอัธยาศัย ท้าวกอ (ราชวงศ์กอ) ท้าวด้วง และท้าวต้อ พร้อมด้วยสมัครพรรคพวกได้อาศัยอยู่หลังเทือกเขาภูพานเป็นเวลานานพอสมควร เห็นว่าพื้นที่ยังไม่เหมาะสมในการปักหลักตั้งฐานทำมาหากิน จึงนำพวกพ้องพี่น้องทั้งหลายละจากหลังเขาภูพานมาถึงที่แห่งหนึ่ง เป็นที่ราบลุ่มมีบริเวณกว้างและมีหนองน้ำ ห้วยบึง ลำน้ำยัง พอดีเป็นที่ทำมาหากินได้ มีทั้งป่าไม้เขียวชอุ่มชุ่มชื้นน่าอยู่อาศัย จึงพร้อมใจกันปักหลักอยู่ตรงนี้ ซึ่งที่นี้มีหนองน้ำ (ผู้ไทเรียกหนองน้ำว่า “กุด”) และมีสิมไม้ (โบสถ์) ตั้งอยู่กลางหนองน้ำ สิมนั้นมีรูปนารายณ์พร้อมมีใบเสมาพันแเกะสลักเป็นลวดลายตั้งอยู่รอบๆบริเวณจึงให้ชื่อบ้านว่า “บ้านกุดสิมนารายณ์” จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2388 จุลศักราช 1207 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งราชวงศ์จักรี ได้ทรงแต่งตั้งให้ราชวงศ์กอ หัวหน้าครอบครัวผู้ไท ที่มาจากเมืองวังเป็นพระธิเบศร์วงศา พร้อมทั้งยกฐานะบ้านกุดสิมนารายณ์เป็นเมืองกุดสิมนารายณ์ และให้พระธิเบศร์วงศาเป็นเจ้าเมืองคนแรก

นอกจากนี้ยังมีผู้ไทอพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่ในท้องที่เมืองกุดสิมนารายณ์ (อำเภอเขาวง) อีกหลายหมู่บ้าน เช่น ผู้ไทบ้านแพนมาตั้งบ้านอยู่ที่บ้านหนองผือ ผู้ไทบ้านกุดต้องนาคะทิงมาตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านนาวิ กุดบอด หนองแสง คอนไม้กุ่ม กุดกอก สัมปอຍ กุดปลาข้าว โพนนาดี ชัง และนาตาหิ้ว และในเวลาต่อมา พ.ศ. 2451 เมืองกุดสิมนารายณ์ตั้งเป็นอำเภอกุดสิมนารายณ์ ขึ้นกับเมืองกาฬสินธุ์หรือจังหวัดกาฬสินธุ์ในปัจจุบัน มีพระธิเบศร์วงศา (กินรี) เป็นนายอำเภอ กุดสิมนารายณ์คนแรก ต่อมากลางเดือนมีนาคม พ.ศ. 2456 ในสมัยหลวงวิภักดิ์ สถานกุล (สี มัชยมนันท์) เป็นนายอำเภอ ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอกุดสิมนารายณ์ไปตั้งที่บ้านบัวขาว และเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอกุดสินารายณ์ตราบเท่าทุกวันนี้ ส่วนเมืองกุดสิมนารายณ์ก็มีฐานะเป็นตำบลหนึ่งของ

อำเภอเขาวง คือ ตำบลคุ้มเก่าในปัจจุบัน จนกระทั่งวันที่ 1 กรกฎาคม 2512 จึงได้มีการประกาศตั้งกิ่งอำเภอเขาวง ซึ่งเป็นชื่อที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศที่มีภูเขาล้อมรอบ โดยสร้างที่ว่าการอำเภออยู่ ณ หมู่ที่ 3 ตำบลคุ้มเก่า ต่อมาวันที่ 23 มีนาคม 2517 จึงได้ยกฐานะเป็นอำเภอเขาวง

ในวันที่ 1 เมษายน 2538 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศแบ่งเขตท้องที่อำเภอเขาวงตั้งเป็นกิ่งอำเภอนาคู มีเขตการปกครองรวม 5 ตำบล คือ ตำบลนาคู ตำบลสายนางวัง ตำบลโนนนางจาน ตำบลบ่อแก้ว และตำบลภูแล่นช้าง ทำให้อำเภอเขาวงเหลือเขตการปกครองเพียง 6 ตำบล คือ ตำบลคุ้มเก่า ตำบลหนองผือ ตำบลคุ้มใหม่ ตำบลกุดปลาข้าว ตำบลสงเปือย และตำบลสระพังทอง

แผนที่อำเภอเขาวง

2.2 ที่ตั้ง-อาณาเขตอำเภอเขาวง

อำเภอเขาวงตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดกาฬสินธุ์ ระยะทางจากอำเภอเขาวงถึงจังหวัดกาฬสินธุ์ 98 กิโลเมตร พื้นที่ทั้งหมด 207 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ และอำเภอดงหลวง จังหวัด

มุกดาหาร

ทิศใต้ ติดกับอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศตะวันออก ติดกับอำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ทิศตะวันตก ติดกับกิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบบริเวณกว้าง มีลักษณะเป็นแอ่ง อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ระดับสูงสุด 262 เมตร และระดับต่ำสุด 168 เมตร สภาพภูมิอากาศจึงเป็นมรสุมเมืองร้อน เนื่องจากที่ตั้งอำเภอเป็นแอ่ง มีภูเขาล้อมรอบ อากาศจึงค่อนข้างหนาวและลมค่อนข้างแรงตามบริเวณเทือกเขา เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ ส่วนฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน อุณหภูมิสูงสุดเดือนเมษายนเฉลี่ยประมาณ 38.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเดือนมกราคมประมาณ 12 องศาเซลเซียส

อำเภอเขาวงมีการบริหารราชการส่วนภูมิภาคประกอบด้วย 6 ตำบล และ 62 หมู่บ้าน ส่วนการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยเทศบาลตำบล 1 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 5 แห่ง ประชากรเขาวงมีประมาณ 36,000 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้ไท นับถือศาสนาพุทธ มีภาษาท้องถิ่นเป็นของตนเองคือ ภาษาผู้ไท

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ การทำนา ทำไร่ พื้นที่ทางการเกษตรมีจำนวน 67,969 ไร่ อาชีพรองหรืออาชีพเสริม คือ ทอผ้า สานกระติบข้าว ทำไม้กวาดดอกหญ้า ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกอ้อย ขางพารา หางของป่า เช่น หน่อไม้ ผักตามฤดูกาล สัตว์ป่าขาย ปัจจุบันมีการเดินทางเข้าในเมืองใหญ่โดยเฉพาะกรุงเทพฯ เพื่อขายแรงงาน หลังฤดูเก็บเกี่ยวมากขึ้น หรือบางครั้งครอบครัวทำงานประจำในเมืองใหญ่ ปล่อยให้ลูกหลานไว้ให้เป็นภาระของ ตา ยาย คุณตา บางคนส่งเงินมาจุนเจือครอบครัว แต่บางคนไม่ส่ง ปล่อยให้ภาระของคนแก่ในการดูแลครอบครัว คนเหล่านี้ส่วนใหญ่ออกมาบ้านช่วงเทศกาลสำคัญเท่านั้น เช่น ปีใหม่ สงกรานต์

2.3 สภาพสังคม และวัฒนธรรม

2.3.1 การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน

ในการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนชาวผู้ไทจะมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ภูเขา และลำห้วย เพื่อใช้เป็นแหล่งอาหาร ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ป่า สัตว์น้ำ พืชผักตามฤดูกาล เป็นสถานที่เก็บยาสมุนไพร ใช้ไม้สร้างที่อยู่อาศัย หรือใช้เป็นพื้นที่ในการหุงต้ม

การตั้งบ้านเรือนจะต้องอยู่ในบริเวณใกล้ๆกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเครือญาติกัน อาศัยอยู่ในละแวกบ้านเดียวกัน เพื่อจะได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่เครือญาติและเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียง

กัน ลักษณะบ้านชาวผู้ไทสมัยก่อนจะเป็นบ้านไม้ได้ดูสูง หลังคาทรงสามเหลี่ยม ยอดแหลมสูง และมุงด้วยไม้แผ่นเล็กๆ มีระเบียงหรือเกยยื่นออกมาด้านหน้า แต่ปัจจุบันมีการปรับประยุกต์ให้เข้ากับวัสดุที่มีในปัจจุบัน ซึ่งมีอิฐ หิน ปูน ทราย กระเบื้อง สังกะสี ไม้ฝาเซอร่า จะทำตึกด้วยปูน ทั้งหลังหรือเป็นบ้านไม้ได้ดูสูงแต่ชั้นล่างจะทำด้วยปูน

2.3.2 เส้นทางคมนาคม

เขาวงเป็นอำเภอที่โอบล้อมด้วยภูเขา ซึ่งสมัยก่อนการสัญจรไปมาติดต่อกับภายนอกจะลำบากมาก มีถนนลูกรังตัดข้ามเขาที่สามารถติดต่อกับภายนอกได้เพียง 2 เส้นทางเท่านั้น ส่วนมากใช้เกวียนหรือเดิน จะเดินทางไปด้วยตัวจังหวัดก็ใช้เวลาเป็นเดือน ถ้าเป็นผู้มีฐานะจะมีม้าเป็นของตัวเอง เช่น ครูหรือข้าราชการจะมีม้าส่วนตัว เวลาไปสอนหนังสือจะขี่ม้าไป “ถ้ามีศึกษาธิการจังหวัด มาตรวจโรงเรียน ก่อนตรวจ 1 วัน นักเรียนจะไปหาหาญมารอไว้ให้ม้าศึกษา” คุณยายสายเล่าถึงความหลังให้ฟัง ปัญหาความลำบากในการสัญจรไปมาเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ต้องย้ายเมือง กุดสิมณารายณ์ไปตั้งอยู่ตำบลบัวขาว ซึ่งเป็นอำเภอภูหินรายณ์ปัจจุบัน ต่อมา มีรถโดยสารประจำทางทั้งอำเภอมี 1 คัน วิ่งโดยสารเข้าไปในตัวจังหวัด ใช้เวลาเดินทาง 1 วันก็ถึง แต่ปัจจุบันมีการตัดถนนเดินทางคมนาคมติดต่อกับภายนอกได้ถึง 7 เส้นทาง ทำให้การสัญจรไปมาสะดวกสบาย จะไปตัวจังหวัดใช้เวลาเพียงชั่วโมงกว่าก็ถึง มีทั้งรถส่วนตัว และรถยนต์โดยสารประจำทาง นอกจากนี้ปัจจุบันยังมีรถยนต์โดยสารประจำทางเดินทางไปถึงกรุงเทพฯ โดยใช้ระยะเวลาเดินทางเพียง 8 ชั่วโมงเท่านั้น สังคมในอำเภอเขาวงเป็นสังคมเปิดมากขึ้น ประชาชนสามารถพบปะ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และวัฒนธรรมกับต่างสังคมมากขึ้น

2.4 การสาธารณสุข

ในอดีตชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อยู่กับธรรมชาติ กินอาหารธรรมชาติที่มีตามฤดูกาล มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันกันในชุมชน ไม่ค่อยเจ็บป่วยมากนัก นอกจากบางทีจะมีโรคระบาดมาครั้งหนึ่ง การเจ็บไข้ได้ป่วยของชาวบ้านเป็นไปในลักษณะของการพึ่งพาตัวเองเป็นส่วนใหญ่ การเจ็บป่วยจะใช้สมุนไพรที่อยู่ในป่าและบนภูเขา นอกจากนั้นบริเวณบ้านหรือริมรั้วของชาวบ้านสมัยก่อนจะมีสมุนไพรปลูกไว้ใช้กัน เช่น ว่านไฟหรือไพล ใช้ทาท้องเด็กแก้ท้องอืด ขมิ้นใช้ทาแก้ผดผื่น ว่านชนหรือต้นพลับพลึง ใช้ประคบเพื่อแก้เคล็ดขัดยอก ว่านหางจระเข้ใช้ทาแก้แผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก และถ้าหากเจ็บป่วยด้วยโรคอื่น ๆ ก็จะมีหมอพื้นบ้าน เช่น หมอฮากไม้ หมอเป่าหมอมอ หมอเหยา หมอธรรม หมอจอด ที่อยู่ในชุมชนดูแลรักษาหญิงตั้งครรภ์ และคลอดลูกก็จะพึ่งหมอดำแย หลังคลอดจะมีแม่ยายหรือแม่ย่าในครอบครัวนั้นๆ เป็นผู้ดูแลสอนการปฏิบัติตัว

ต่อมา มีการรักษาแบบสมัยใหม่เข้ามา เริ่มจากมีสุขศาลาเล็กๆ ขึ้น 1 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่บริเวณสำนักงานสาธารณสุขอำเภอในปัจจุบัน แต่ด้วยข้อจำกัดด้านศักยภาพและจำนวนของบุคลากรด้านสาธารณสุข จึงไม่สามารถให้บริการโดยทั่วถึงได้ และในช่วงนี้จะเริ่มมีคนจากท้องถิ่นอื่นมาหาฉีดยาตามหมู่บ้าน โดยจะมาในลักษณะนำกระเป๋ายาฉีด มาพักในชุมชนแล้วเดินทางมาหาฉีด ซึ่งยาที่ฉีดจะ

เป็นยาแก้ไข้ ยาบำรุง ยาแก้ไอเสบ แต่ในช่วงนั้นชาวบ้านจะยังไม่ค่อยนิยมมากนัก ต่อมาทางการได้ให้ผู้นำชุมชนหรือผู้ที่เป็นหมออายุอยู่แล้วไปอบรมเป็นแพทย์ประจำตำบล สามารถรักษาโดยการให้ยาแผนปัจจุบันได้

ในปี พศ. 2525 มีโรงพยาบาลประจำอำเภอ มีบุคลากรทางการแพทย์สมัยใหม่ที่มีขีดความสามารถมากกว่าสถานีอนามัย ประชาชนในอำเภอได้ใช้บริการได้อย่างทั่วถึง สามารถรักษาเกี่ยวกับโรคติดเชื้อ โรคเรื้อรัง ผ่าตัด มีการส่งเสริม ป้องกัน ฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยด้วยเครื่องมือที่ทันสมัยขึ้น ในชุมชนมีการนำยาแผนปัจจุบันมาขายในร้านชำ ซึ่งเริ่มตั้งแต่ยาชนิดที่เป็นยาสามัญประจำบ้าน ยาลดไข้แก้ปวด จนถึงยาแก้ไอเสบ ยาชุดแก้หวัด ยาชุดแก้ปวดช้ด ซึ่งเป็นที่นิยมของคนกลุ่มวัยทำงาน ประมาณปี 2542 มีร้านขายยาที่ควบคุมโดยเภสัชกร 1 ร้าน และมีเพิ่มขึ้นเป็น 3 ร้านในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีคลินิกแพทย์แผนปัจจุบัน คลินิกพยาบาลที่มีมาตรฐานบริการซึ่งควบคุมโดยทางการสาธารณสุขเพิ่มมากขึ้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในเรื่องสุขภาพเพิ่มมากขึ้น เช่น มีกองทุนสุขภาพ กองทุนเอดส์ ให้สวัสดิการผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส มีการส่งเสริมให้เกิดกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มอนุรักษ์สมุนไพร กลุ่มหมอเหยา และหมอพื้นบ้านอื่นๆ เพื่อให้ดำรงอยู่ในชุมชนอย่างมีคุณค่า

การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตจากชนบทมาเป็นกิ่งเมือง จากการทำเกษตรอยู่หากินตามท้องไร่ท้องนา ป่า และภูเขา กินอาหารและพืชผักตามฤดูกาล เปลี่ยนมาซื้ออาหารที่ตลาด ซึ่งเป็นพืชผักที่ปลูกมาจากที่อื่นซึ่งใช้สารเคมีมาก นิยมซื้ออาหารสำเร็จรูปและอาหารบรรจุถุงขายเพิ่มมากขึ้น เพื่อความสะดวกรวดเร็วและทันต่อการรีบเร่งทำงานหาเงิน ประกอบกับมีร้านอาหารเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นร้านเนื้อย่างเกาหลี ร้านไก่ย่างห้าดาว ไก่หมูน ไก่วีเชียรบุรี หรือเครื่องดืมและอาหารที่ร้านสะดวกซื้อ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดโรคที่เกิดจากพฤติกรรมมารับประทานอาหารของประชาชนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น เช่น โรคอ้วน ไขมันในเลือดสูง โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคไตวาย

ด้านโอกาสการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขแผนปัจจุบัน ประชาชนมีโอกาสเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากมีศูนย์บริการสุขภาพชุมชนระดับปฐมภูมิ กระจายตัวอยู่ตามชุมชนต่างๆจำนวน 5 แห่ง โรงพยาบาลอำเภอ 1 แห่ง มีถนนเชื่อมตามหมู่บ้านที่สะดวกเพิ่มมากขึ้น มียานพาหนะ เช่นมอเตอร์ไซด์ และรถยนต์เพิ่มมากขึ้นและปัจจุบันมีบริการฉุกเฉิน ซึ่งเป็นการบริการรับผู้ป่วยฉุกเฉินที่บ้านโดยเครือข่ายของโรงพยาบาลเขาวง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนร่วมกันสามารถเรียกใช้บริการได้ตลอด 24 ชั่วโมง

2.5 วัฒนธรรมและประเพณี

ชาวเขาวงเป็นชุมชนผู้ไทที่ยังคงรักษารวมธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมความเชื่อของชนเผ่าอันเก่าแก่ดั้งเดิมสืบต่อกันมา มีเอกลักษณ์เฉพาะชนเผ่า โดยเฉพาะภาษาพูด พิธีกรรมต่างๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งพิธีกรรมจะแฝงอยู่ในวิถีชีวิตของชุมชน ทำให้คนได้มีโอกาสได้มาพบกันร่วมกิจกรรมด้วยกัน ทำให้เกิดความสามัคคีร่วมกันทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมในรอบ 1 ปี มีการปฏิบัติตามฮีต 12 ดังนี้

เดือนเจียง (เดือนอ้ายหรือเดือน 1) พิธีทำบุญเข้ากรรม นิมนต์พระสงฆ์เข้าปริวาสกรรม และมีญาติโยมร่วมเข้าปริวาสกรรม

เดือนยี่ (เดือน 2) ทำบุญคุณลาน บุญกองข้าว นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพุทธมนต์เย็นฉันท์เช้าวันรุ่งขึ้น เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ข้าวเปลือก เมื่อพระฉันท์ข้าวเสร็จแล้วก็จะทำพิธีสู่ขวัญข้าว และข้าวที่ชาวบ้านเอามาบริจาคกองรวมกันก็จะนำไปขายเอาเงินเข้าวัดหรือบำรุงสถานที่สาธารณะ

เดือน 3 บุญข้าวจี และบุญวันมาฆบูชา

เดือน 4 บุญพระเวส ฟังเทศน์มหาชาติ หรือบุญประจำปี

เดือน 5 บุญสงกรานต์ ที่วัดจะมีการนำพระพุทธรูปลงมาล้างทำความสะอาด และตั้งไว้ ณ สถานที่อันสมควร แล้วให้ชาวบ้านสรงน้ำพระ 5-7 วัน ช่วงนี้จะเป็นวันที่ลูกหลานที่ทำงานต่างพื้นที่ได้กลับมาเยี่ยมบ้าน รดน้ำคำหัวขอพรจากผู้เฒ่าผู้แก่หรือเป็นวันที่ถือโอกาสนัดพบรุ่น

เดือน 6 บุญบั้งไฟ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและขอฝนจากพญาแถน ข้าวปลาอาหารพืชผลสมบูรณ์ จะมีพิธีกรรมเลี้ยงมเหศักดิ์ ผีปู่ตา และผีอื่นๆ มีการเสี่ยงทายดูฟ้าดูฝนว่าจะอุดมสมบูรณ์หรือไม่

เดือน 7 ไม่มี

เดือน 8 ทำบุญเข้าพรรษา ทำบุญตักบาตร แห่เทียนเข้าพรรษา และนำเทียนไปกราบพระสงฆ์เป็นพุทธบูชา ในอำเภอเขาวงมีกิจกรรมการแห่เทียนเข้าพรรษาประจำปี ปฏิบัติกันมานานหลายสิบปีจนเกือบกลายเป็นประเพณีของเขาวงไปแล้ว ในแต่ละปี แต่ละตำบล แต่ละคุ้มจะจัดเตรียมต้นเทียนของตนเองพร้อมขบวนแห่ แห่รอบเขตเทศบาลมีการประกวดต้นเทียน และขบวนแห่ด้วย โรงเรียนเขาวงพิทยาคาร ก็เป็นคุ้มหนึ่งของเขาวง ได้จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยมีต้นเทียน ขบวนแห่ที่อลังการ ซึ่งนักเรียนได้ร่วมกิจกรรมนี้ด้วยทุกปี

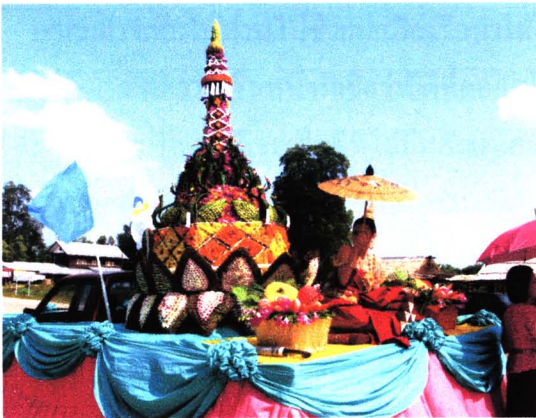
เดือน 9 บุญข้าวประดับดิน โดยนำข้าวและอาหารคาวหวานพร้อมทั้งหมาก พลุ บุหรี่ ใส่พานข้าวถวายพระตอนเช้าและร่วมกันตักบาตร นอกจากนี้ยังห่ออาหารคาวหวาน หมาก พลุ บุหรี่ ด้วยใบตองกล้วย นำไปไว้ตามต้นไม้ และกอหญ้า หรือข้างกำแพงวัด เพื่ออุทิศให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วแต่ไม่มีญาติพี่น้องอุทิศบุญให้

เดือน 10 ทำบุญข้าวสาก หรือบุญข้าวสารท (สลากภัตร) ในวันเพ็ญเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ล่วงลับไปแล้ว ทำเหมือนบุญข้าวประดับดิน

เดือน 11 ทำบุญออกพรรษา ตักบาตรที่วัด

เดือน 12 ทำบุญกฐิน มีการทอดกฐิน แข่งเรือ และลอยกระทงที่นี้ จัดเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ไม่แพ้แห่งเทียบเข้าพรรษาเช่นกัน มีประกวดขบวนแห่ ประกวดกระทง และกลางคืนมีการประกวด นางนพมาศ และลอยกระทงร่วมกันที่อ่างเก็บน้ำสาขนาเวียง โรงเรียนเขาวงพิทยาคาร ก็ร่วมกิจกรรมของชุมชนเช่นกัน จากการศึกษาของทีม พบว่าวันลอยกระทงเป็นวันที่วัยรุ่นเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ตั้งใจ มากที่สุด (ไม่ใช่วันวาเลนไทน์) เพราะมีกิจกรรมที่หนุ่มสาวไปลอยกระทงด้วยกัน นักเรียนสามารถออกจากบ้านง่ายกว่าวันธรรมดา ผู้ปกครองก็คิดว่าเป็นกิจกรรมประจำปี

ส่วนคอง 14 นั้นจะเป็นข้อกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคคลในชุมชนที่พึงปฏิบัติต่อกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและชุมชน

ขบวนแห่ลอยกระทงของโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร

2.6 ความเชื่อ ความศรัทธา

นอกจากมีแนวคิดและความเชื่อตามหลักพุทธศาสนาแล้ว ชาวผู้ไทอำเภอเขาวงยังมีความเชื่อเรื่องผี อำนาจเหนือธรรมชาติอยู่มาก ความเชื่อเรื่องผีมีทั้งผีดีที่ให้คุณ คุ่มครองปกป้องรักษาให้อยู่ดีมีสุข ซึ่งสิงสถิตอยู่ตามที่ต่างๆ เช่น เจ้าที่ เจ้าทาง เจ้าป่า เจ้าเขา รุกขเทวดา ผีปู่ตา ผีเฮือน ผีตาแฮก ผีห้วย ผีนา ผีไร่ ผีน้ำ เป็นต้น ถ้าทำดีท่านจะปกป้องคุ้มครอง ถ้าทำไม่ดีหรือล่วงเกินจะทำให้เจ็บป่วย ต้องหาหมอมอ หมอส่อง ทำนายให้ว่าเกิดจากผีอะไรมาทำให้เจ็บป่วย แล้วให้หมอมหายามาเขยารักษาเพื่อทำให้พิธีแก้ทางผีโดยการร้องรำ พูดยาอย่างไรเพราะอ่อนหวาน ขอขมา เพื่อให้ผีเมตตาและยกโทษให้ ผีบรรพบุรุษที่สูงสุดของทางผู้ไทเขาวงให้ความเคารพยำเกรงมากที่สุด คือ ผีมหัศจรรย์หลักเมือง หรือชาวบ้านเรียกว่า “ถลาเจ้าผู้ข้า เจ้าภูเขากด้า เจ้าภูฟ้ามุงเมิง” เป็นเทพที่มีอิทธิฤทธิ์ที่ชาวเมืองเชื่อว่าปกป้องรักษาชาวเมืองได้ เป็นผีของเจ้าเมืองหรือพระมหากษัตริย์ ผู้ไทเริ่มมีผีมหัศจรรย์เมื่อครั้งบรรพบุรุษต้นตระกูลส่งลูกออกสร้างบ้านแปงเมือง

ก่อตั้งเป็นอาณาจักร มีพระเจ้าแผ่นดินปกครองเป็นครั้งแรก มหะศักดิ์เป็นผีเมืองคล้ายมีชีวิตจิตใจเหมือนคน คอยติดตามองค์กษัตริย์อยู่เสมอ ถ้าอาชญาหลวง (เจ้าเมืองกุศลสินารายณ์) ไปบ้านเมืองใดชาวบ้านเมืองนั้นก็ต้องเอาเหล้าไหหนึ่งหรือขวดหนึ่ง ดอกไม้เทียนคู่พร้อมด้วยขันน้ำ หมากพลู บุหรี่ หรือของอื่นๆแล้วแต่จะมีมาถวายมหะศักดิ์อย่างรีบด่วนก่อนอื่น ทั้งนี้มีใช้เป็นการปฏิสนธนาการแบบธรรมดา หากเป็นการป้องกันมหะศักดิ์ที่บันดาลให้ชาวบ้านคนใดคนหนึ่งล้มทันทีทันใดตายลงได้ หรือแสดงอาการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไม่มีเหตุผล ถ้ามีเหตุเช่นนี้เกิดขึ้นทางเมืองจะรู้ทันทีว่าเกิดจากมหะศักดิ์ แต่ถ้าถวายเครื่องสังเวดดังกล่าวพร้อมกับขอร้องอย่าให้มีเหตุอันใด ขอความคุ้มครองให้สวัสดิคมีชัยตลอดลูกหลานถนัดหน้าก็จะราบรื่นปกติ ผีมหะศักดิ์ใช้ว่าจะตามรักษาแต่องค์กษัตริย์เท่านั้น แต่จะคุ้มครองตลอดลูกหลาน ข้าราชการ และชาวเมืองด้วย ปัจจุบันก็ยังมีการนับถือและปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิมสืบต่อมาเรื่อยๆ ชาวบ้านจะจัดเลี้ยงในเดือนหก (ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 6) ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมสำคัญของชุมชนที่จะขาดไม่ได้ ลูกหลานจะไปอยู่ที่ไหนไกลๆ เช่น ไปสอบเรียนต่อ สอบเข้าทำงาน ไปเป็นทหาร รับราชการหรือทำงานอื่นๆต้องบอกกล่าวเพื่อให้ท่านไปช่วยปกป้องรักษาให้อยู่เย็นเป็นสุข

อีกความเชื่อหนึ่งที่เชื่อว่ามีผีที่คอยให้โทษแก่นมนุษย์ กระทำให้เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่มีความสุข ผีเหล่านี้จะเป็นผีที่ไม่มีหลักแหล่งแน่นอน เป็นผีพเนจร ผีไร้ญาติ ผีที่ไม่ได้รับส่วนบุญส่วนกุศลจากญาติพี่น้องทำบุญให้ เช่น ผีป่า ผีดง ผีมะแสง ผีพราย หรือผีที่เกิดจากผู้ที่เรียนวิชาอาคมมาแล้วเก็บรักษาไม่ดี ประพฤติปฏิบัติตามข้อห้ามของครูบาอาจารย์ไม่ได้ ทำให้กลายเป็นผีร้าย เช่น ผีมาร ผีปอบ

ปัจจุบันความเชื่อเหล่านี้ยังคงมีอยู่ในชุมชนดังจะเห็นได้จากการเขี้ยวรักษาเมื่อเจ็บป่วยยังทำพิธีกรรมแบบต่างๆ เช่น การมอ การเป่าด้วยคาถา การเหยา การบะ แต่งแก้ หรือเช่นไหว้บูชา หรือถ้าเป็นผีร้าย การรักษาต้องใช้ความรุนแรงปราบให้กำหราบ ขับไล่ให้ออกและผูกแขนหรือห้อยพระกันไว้ เป็นต้น

2.7 การเมืองการปกครอง

การปกครองสมัยก่อนของชาวผู้ไท ใช้ระบบปกครองแบบกษัตริย์เถน ประกอบด้วยหลัก 3 ประการ คือ 1) คองเมือง (ครรลองเมือง) 2) ลัทธิตกซ้าง ฮ้างเมือง 3) ราชศาสตร์คองเมือง (กฎหมายโบราณ) เมื่ออพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่ในท้องที่เมืองกุศลสินารายณ์ (อำเภอเขาวง) ก็ยังสืบทอดประเพณีดั้งเดิม เจ้าเมืองกุศลสินารายณ์คนที่ 1 คือ พระธิบาศร์วงศาโก (ท้าวโก) คนที่ 2 คนพระธิเบศร์วงศาด้วง (ท้าวด้วง) และคนที่ 3 คือ พระธิเบศร์วงศากินรี ได้รับพระราชโองการโปรดเกล้าจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ให้เป็นพระธิเบศร์วงศา ปกครองเมืองกุศลสินารายณ์ตั้งแต่ พ.ศ. 2426-2451 เป็นเวลา 25 ปี ในปี พ.ศ. 2451 เมืองกุศลสินารายณ์ถูกยุบเป็นอำเภอกุศลสินารายณ์ พระธิเบศร์วงศากินรีได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายอำเภอกุศลสินารายณ์

อยู่ 4 ปี จนถึงปี พ.ศ. 2454 ก็ถึงแก่อนิจกรรม อำเภอกุดสิมณารายณ์ คราวที่ตั้งอยู่บ้านกุดสิม มี นายอำเภอเป็นหัวหน้าปกครองอยู่ 4 คน คือ

1. พระธิเบศร์วงศ์ศาอินรี
2. ขุนมหาวิจิตร (จำ พลวิจิตร) จากอำเภอกมลาไสย
3. หลวงมหาดไทย (นายอำเภอสระบุรี อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด)
4. หลวงวิภักดีสถานกุล (ลิ มัชฌมนันท์) มาจากมณฑลร้อยเอ็ด

ต่อมาถึงปี พ.ศ. 2546 กลางเดือนมีนาคม หลวงวิภักดีสถานกุล ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอกุดสิมณารายณ์ ไปอยู่ที่บ้านบัวขาว ตั้งชื่ออำเภอเป็นอำเภอกุดสิมณารายณ์ปัจจุบัน ปล่อยให้เมืองกุดสิมณารายณ์มีสภาพเป็นหมู่บ้าน ตำบลธรรมดา จนถึงปี พ.ศ. 2512 จึงได้รับการยกฐานะการปกครองเป็นกิ่งอำเภอเขาวง และต่อมาปี พ.ศ. 2517 ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอเขาวง

ปัจจุบันอำเภอเขาวงมีการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีเทศบาล 1 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 5 แห่ง การบริหารท้องถิ่น ผู้นำแต่ละที่มีภาวะความเป็นผู้นำชุมชน สามารถจัดสรรงบประมาณที่เป็นประโยชน์แก่คนโดยส่วนรวม ได้เริ่มมีการทำแผนชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆและตัวแทนชุมชน ปี 2552 เริ่มมีการจัดทำแผนนักจัดการสุขภาพชุมชนเพิ่มขึ้น และแต่ละแผนงาน/โครงการเริ่มมีการทำประชาพิจารณ์แผนด้วย นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังพิจารณาอนุมัติเงินอุดหนุนกลุ่มต่างๆที่มีความเข้มแข็ง โดยพิจารณาตามความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแต่ละ โครงการไม่ว่าจะเป็นโครงการด้านส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ โครงการสร้างสุขภาพ โครงการเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่างๆ ผู้นำที่เป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ส่วนมากยังเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง ชาวบ้านยังให้ความเชื่อถือสามารถทำงานร่วมกับเทศบาล อบต. และเจ้าหน้าที่ของรัฐได้อย่างดี

นอกจากนี้ยังมีผู้นำทางธรรมชาติ เช่น ผู้เฒ่าผู้แก่หรือชาวผู้ไทเรียกว่า “พ่อตา พ้าขาว” พ่อต่า-แม่ต่า จะมีความสำคัญและมีบทบาทในชุมชนมากในการพาทำพิธีกรรมต่างๆ และใกล้เคียงกรณีมีความขัดแย้งกันทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน นอกจากนี้ยังมีผู้นำทางด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เช่น ปราชญ์ต่างๆ หมอจ้ำ หมอเหยา หมอสมุนไพรร หมอมอ หมอสูตร ขวัญ หมอธรรม พิธีต่างๆ เป็นต้น

2.8 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและกลุ่มชน

ชาวผู้ไทอำเภอเขาวงมีความรักความผูกพันกันมากโดยเฉพาะในหมู่เครือญาติ ให้ความสำคัญถือผู้หลักผู้ใหญ่ของต้นตระกูล หรือที่เรียกว่า “พ่อตา พ้าขาว” ประกอบกับความเชื่อเรื่องผีให้ ผีบรรพบุรุษร่วมด้วย จึงทำให้ความสัมพันธ์ระดับเครือญาติแน่นแฟ้นมากขึ้น ถ้ามีงานของเครือญาติ เช่น งานแต่งงาน งานศพ จะมีแขกของตระกูลมาช่วยด้านแรงงาน เสร็จงานแล้วจะมีการเลี้ยงแขก และผูกแขนทำขวัญแขก ทำให้กลุ่มเครือญาติได้รู้จักกัน มีความรักความผูกพันกันมากขึ้น

ในระดับครอบครัวจะมีพ่อ-แม่-แม่-แม่ ซึ่งเปรียบเสมือน พ่อ-แม่ คนที่สองของครอบครัวใหม่ ต้องให้ความดูแลเกื้อกูล และอุปถัมภ์ค้ำชูกันอีกช่วงลูก ส่วนในระดับชุมชนจะมีกลุ่มต่างๆ ทางสังคมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น กลุ่มอาชีพของชุมชน หรือกลุ่มที่เกิดขึ้นตามความเชื่อและศรัทธาในสิ่งที่เหมือนกันร่วมกิจกรรมด้วยกัน เช่น กลุ่มหมอเหยา มีแม่เมือง ลูกเมือง พี่เมือง น้องเมือง กลุ่มหมอต่างๆที่รักษาหายแล้วจะนับถือ เป็น พ่อ-ลูก ลูกศิษย์ ลูกเคนพระ ทำให้มีแรงเกาะเกี่ยวทางสังคมที่เหนียวแน่นเพิ่มมากขึ้น

2.9 ทรัพยากรธรรมชาติและจัดการ

2.9.1 ทรัพยากรดิน

ชาวผู้ไทจะมีความเชื่อเรื่องดินว่ามีพระแม่ธรณี มีเจ้าที่ เจ้าทาง ปกปักษ์รักษา พื้นที่ดิน เชื่อว่าเป็นที่อยู่ของผีตาแฮก ผีไร่ ผีนา คอนปู่ตา คอนป่าช้า ชาวบ้านจะไม่เข้าไปรบกวน พื้นที่ที่เป็นป่าช้า คอนปู่ตาจะเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอาหาร เช่น เห็ด ผักพื้นบ้าน ไช้ผดแดง ดอกกระเจียว เป็นแหล่งที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ชาวบ้านทุกคนมีสิทธิในการใช้ประโยชน์จากที่ดินพื้นที่นั้นอย่างเท่าเทียมกัน อำเภอเขาวงเป็นพื้นที่ที่มีภูเขาล้อมรอบ พื้นที่มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะ มีชุมชนตั้งอยู่เป็นหย่อมๆ มีพื้นที่ที่ให้ชาวบ้านทำนารอบๆชุมชน ซึ่งปลูกข้าวเหนียวเป็นอาชีพหลัก ซึ่งข้าวเหนียวเขาวงเป็นข้าวเหนียวที่มีเมล็ดสวย หอม อ่อนนุ่ม เป็นข้าวที่ขึ้นชื่อของภาคอีสาน ปัจจุบันสภาพดินที่เป็นนา ไร่ เสื่อมคุณภาพลง มีการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีทำลายศัตรูพืชเพิ่มมากขึ้น เป็นผลให้ต้นทุนการผลิตสูง ประชาชนเป็นหนี้สินเพิ่มมากขึ้น โดยหนี้สินส่วนมากจะเป็นลักษณะเป็นหนี้ขายข้าวเขียว คือ ชาวบ้านจะไปรับปุ๋ยมาจากร้านค้า หรือนายทุนมาใช้ก่อนในหน้าทำนาและจะใช้คืนเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยว อาจจะใช้ในลักษณะเป็นข้าวเปลือก หรือขายข้าวเปลือกแล้วเอาเงินไปคืนนายทุน ทั้งเงินต้นและเงินดอกเบี้ย การใช้ปุ๋ยและสารเคมีเพิ่มขึ้นนอกจากมีผลทำให้ต้นทุนสูง สภาพดินเสื่อมโทรมแล้วยังมีผลกระทบต่อสุขภาพด้วย โดยในระยะหลังนี้จะมีผู้ป่วยที่มีอาการแพ้ ผื่นคันตามผิวหนัง หรือเป็นตุ่มเปื่อย จนทำให้เกิดอาการอักเสบอย่างรุนแรงมารักษาในโรงพยาบาลเพิ่มมากขึ้น

2.9.2 ทรัพยากรน้ำ

สายน้ำสำคัญและเป็นลำน้ำใหญ่ ไหลผ่านอำเภอเขาวง คือ ห้วยลำพะยัง อ่างเก็บน้ำวังคำ (โครงการพระราชดำริ) ตั้งอยู่ที่ ตำบลสงเปลือย อ่างเก็บน้ำสาขานาเวียง และมีลำห้วยอีกหลายสาย ไหลผ่านหมู่บ้านต่างๆ

2.10 การศึกษา

2.10.1 ประวัติการจัดการศึกษาในอำเภอเขาวง

การอพยพครอบครัวของชาวเมืองวังมาอาศัยอยู่บนเทือกเขาภูพาน มีพระภิกษุตามมาด้วย เมื่อได้ตั้งเมืองกุศลนิมิตราชณ์ ก็มีการสร้างวัดวาอาราม ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา วัดจะเป็นสถานที่หล่อหลอมความคิดของชุมชน เป็นศูนย์รวมจิตใจที่พึ่งพิง โดยใช้ปรัชญาพุทธศาสนา การ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่ 22 ส.ย. 2555
เลขทะเบียน 246131
เลขเรียกหนังสือ

สอนจะผ่านกิจกรรมทางพุทธศาสนาและประเพณีต่างๆของชุมชน การเรียนหนังสือสมัยก่อนใช้วัด เป็นโรงเรียน มีพระสงฆ์เป็นครูผู้สอนหนังสือ หรือครูที่ผ่านการบวชเรียนเป็นทิด เป็นจารย์มาก่อน หรือครูที่เรียนหนังสือจบชั้นมัธยมปีที่ 3 มาเป็นครูสอน ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับขึ้นในปี พ.ศ. 2464 สมัยรัชกาลที่ 6 ในช่วงแรกอายุที่เข้าเกณฑ์การเรียนไม่ได้จำกัด เริ่มเรียนจากการเตรียมหรือชั้น ป.จีไก่อ่ แล้วขึ้น ป.1 ถึง ป. 4 พักบ่อน้องเรียนห้องเดียวกันหรือเรียนแทนกันได้ เช่น คุณยายอาจ เล่าให้ฟังว่าตัวเองเป็นลูกสาวคนเดียว ให้พี่ชายเรียนแทน หากไม่ชอบเรียนก็สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ ผู้ชายบางคนจะเรียนจากการบวช ส่วนผู้หญิงผู้ไทสมัยก่อนพ่อแม่ไม่ค่อยให้เรียนหนังสือ แต่ให้เรียนทอผ้าและช่วยแม่ทำงานบ้าน ช่วยเลี้ยงน้อง ต่อมาเมื่อมีการจัดการศึกษาเป็นระบบ นักเรียนที่จะเข้าเรียนหนังสือได้ต้องอายุไม่เกินจากที่หลวงกำหนด

ในช่วง 30 ปีแรกของการศึกษาภาคบังคับ การจัดการเรียนการสอนในระบบในเขตเขาวง มีเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาที่ 1-4 เท่านั้น ยังไม่มีโรงเรียนมัธยมศึกษา ป่านางเล่าให้ฟังว่าประมาณปี พ.ศ.2498 หลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษาที่เขาวงแล้ว (เดิมยังเป็นตำบลกุดสิมคุ้มเก่า) อยากเรียนต่อ แต่ที่นี่ไม่มีโรงเรียนมัธยมศึกษา บิดาจึงพาเดินทางไปฝากอาศัยอยู่กับญาติ เพื่อเรียนต่อที่โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์ ในตัวจังหวัดกาฬสินธุ์ ในช่วงนั้นการคมนาคมยังไม่สะดวก เดินทางโดยใช้เกวียน ใช้เวลา 1 วันจึงไปถึงกาฬสินธุ์ แม่ของป่านางสี่ข้าวสารใส่เกวียนไปด้วยเพื่อเป็นเสบียงในระหว่างที่ ศึกษา การศึกษาในชั้นสูงกว่าประถมศึกษาของชาวเขาวงในสมัยนั้น ต้องเดินทางออกจากพื้นที่ไปพักอาศัยอยู่กับญาติในเมือง ถ้าใครไม่มีญาติ ก็หมดโอกาสการเรียนต่อ ถึงแม้จะเรียนเก่งก็ตาม

ต่อมาเมื่อมีการตั้งโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเอกชนขึ้นในอำเภอเขาวง ชื่อ โรงเรียนเขาวงวิทยา ที่ตั้งปัจจุบันคือร้านอาหารเมืองทอง นักเรียนรุ่นแรก ปัจจุบัน อายุ 70 ปี แล้ว และประมาณปี พ.ศ. 2500 ได้ก่อตั้งโรงเรียนเอกชนอีกแห่งหนึ่ง ชื่อ โรงเรียนเปรมฤทัย หรือที่ชาวบ้านเรียกติดปากว่า โรงเรียนครูเปรม เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งอยู่ที่ตำบลคุ้มใหม่ ทางออกไป อำเภอภูจินารายณ์ (โรงเรียนเปรมฤทัย สอนระดับประถมศึกษา) ในปัจจุบัน เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณ ทำให้มาตรฐานการเรียนการสอนไม่ดีเท่าที่ควร นักเรียนต้องจ่ายค่าเรียนเอง อาคารเรียนก็เป็นอาคารไม้ผุๆ มีรูตามพื้น นักเรียนบางส่วนที่ผู้ปกครองพอมีรายได้ ก็ยังส่งบุตรหลานไปเรียนต่างถิ่น

ในปี พ.ศ. 2500 นี้ ก็มีการจัดตั้งโรงเรียนรัฐขึ้นอีก ชื่อ โรงเรียนบัวขาว ตั้งอยู่ที่ตำบลบัวขาว อำเภอ ภูจินารายณ์ ในช่วงแรกเปิดสอนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 อำเภอภูจินารายณ์ เป็นอำเภอใกล้เคียงอยู่ห่างจากเขาวง 20 กิโลเมตร ทำให้ผู้ปกครองบางส่วนส่งบุตรหลานไปเรียนที่นั่นด้วย แต่เนื่องด้วยการคมนาคมไม่สะดวก ถนนเป็นดินทรายเดินทางโดยรถเหมาให้บริการวันละรอบไปกลับ ประกอบกับพื้นที่เขาวงในช่วงนั้นเป็นพื้นที่สีชมพู มีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งอาศัยอยู่ตามภูเขา ในเขตเขาวง และมักมีการเผาทำลายสะพานที่เดินทางผ่านไปภูจินารายณ์บ่อยครั้ง (บางคนบอกว่าคอมมิวนิสต์ทำ แต่เท็จจริงประการใดไม่ทราบแน่นอน) ทำให้มีนักเรียนจำนวนไม่มากนัก

เดินทางไปเรียนต่อ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2517 มีการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐขึ้นในเขาวง คือ โรงเรียนเขาวงพิทยาคาร

ในปัจจุบันมีการจัดการศึกษาเป็นระบบมากขึ้น มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 6 แห่ง โรงเรียนระดับประถมศึกษา 15 แห่ง (เอกชน 2 แห่ง) โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเขาวงพิทยาคาร โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยกาฬสินธุ์ และโรงเรียนพุทธทาวนาประชาสรรค์ (ตั้งอยู่ที่ตำบลสงเปลือย) วิทยาลัยเทคนิค 1 แห่ง และการศึกษานอกระบบโดยมีศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน 1 แห่ง นอกจากนี้ยังมีการเรียนรู้จากเครือข่ายในชุมชนกลุ่มต่างๆ และเรียนรู้จากเครื่องมือสมัยใหม่ คือ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต บางคนส่งบุตรหลานไปเรียนชั้นมัธยมต่างจังหวัด เช่น ขอนแก่น มุกดาหาร สกลนคร หรือที่อื่นๆ หลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาแล้ว จะสอบเข้าเรียนระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมากขึ้น ทำให้มีการแลกเปลี่ยนและผสมผสานความรู้ และวัฒนธรรมกับพื้นที่อื่นมากขึ้น

2.10.2 นโยบายการศึกษาในปัจจุบัน

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๑ ณ กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งนโยบายการศึกษาได้กำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต รวม ๘ ประการ ดังนี้

1. ปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการ ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และระดมทรัพยากร เพื่อการปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จนถึงระดับอุดมศึกษา พัฒนาคูรั พัฒนาระบบการคัดเลือกเข้าสู่มหาวิทยาลัย พัฒนาลัทธิสูตร รวมทั้งปรับหลักสูตรวิชาแกนหลักสูตรถึงวิชาประวัติศาสตร์ ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ ปรับบทบาทการศึกษานอกโรงเรียนเป็นสำนักงานการศึกษาตลอดชีวิต และจัดให้มีศูนย์การศึกษาตลอดชีวิต เพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ตลอดจนการส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อนำไปสู่เป้าหมายคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นคุณธรรมนำความรู้อย่างแท้จริง

2. ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ โดยมุ่งเน้นในระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา เพื่อให้สนองตอบความต้องการด้านบุคลากรของภาคเศรษฐกิจ

3. พัฒนาคูรั อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้ครูดี ครูเก่ง มีคุณธรรม มีคุณภาพ และมีวิทยฐานะสูงขึ้น ลดภาระงานครูที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนตามโครงการคืนครูให้นักเรียน มีการดูแลคุณภาพชีวิตของครู ด้วยการปรับโครงสร้างหนี้และจัดตั้งกองทุนพัฒนาคุณภาพชีวิตครู ควบคู่ไปกับการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เน้นการพัฒนาเนื้อหาสาระและบุคลากร ให้พร้อมรองรับและใช้ประโยชน์จากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างคุ้มค่า

4. จัดให้ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาฟรี ๑๕ ปี ตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้เกิดความเสมอภาคและความเป็นธรรม ในโอกาสทางการศึกษาแก่ประชากรในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ทั้งผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้อยู่ในสถานะยากลำบาก ผู้บกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา และชนต่างวัฒนธรรม รวมทั้งยกระดับการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชุมชน

5. ยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศ โดยการจัดกลุ่มสถาบันการศึกษาตามศักยภาพ ปรับเงินเดือนค่าตอบแทนของผู้สำเร็จอาชีวศึกษาให้สูงขึ้น โดยภาครัฐเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างของการใช้ทักษะอาชีวศึกษาเป็นเกณฑ์กำหนดค่าตอบแทนและความก้าวหน้าในงาน ควบคู่กับการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา

6. ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ให้มีการประណอมและใกล้เคียงหนี้ รวมทั้งขยายกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอาชีวศึกษาและปริญญาตรีเพิ่มขึ้น

7. ส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชน ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเชิงสร้างสรรค์ อย่างชาญฉลาด เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้

8. เร่งรัดการลงทุนด้านการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีบูรณาการในทุกระดับการศึกษาและในชุมชน โดยใช้พื้นที่และโรงเรียนเป็นฐานบูรณาการทุกมิติ และยึดเกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นหลัก ในการยกระดับคุณภาพโรงเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และส่งเสริมความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยไปสู่การเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและวิจัยพัฒนาในภูมิภาค รวมทั้งเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตในชุมชน โดยเชื่อมโยงบทบาทสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนา

2.10.3 การศึกษาในโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร

โรงเรียนเขาวงพิทยาคาร ปัจจุบัน ตั้งอยู่ที่ หมู่ 16 ถนนมิ่งเมือง ตำบลคุ้มเก่า อ.เขาวง จ.กาฬสินธุ์ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 กระทรวงศึกษาธิการ
เว็บไซต์ : www.kpk.ac.th

1. หอพระพุทธรูป	15. อาคารชีวศราว
2. ป้อมยาม	16. อาคารรักษั้เขาวง
3. บ้านพักครู	17. อาคารคหกรรม
4. ห้องน้ำนักเรียน	18. อาคารศิลปะ
5. เครื่องกรองน้ำ	19. อาคารอุตสาหกรรม
6. ร้านขายเครื่องดื่ม	20. อาคารเกษตรกรรม
7. เรือนเพาะชำ	21. อีเอ็มจันทร์
8. โรงเรือนเลี้ยงไก่	22. เสาธง
9. บ้านพักนั้กการ - ยาม	23. สนามบาสเกตบอล
10. อาคาร 1	24. สนามวอลเลย์บอล
11. อาคาร 2	25. สนามฟุตบอล
12. อาคาร 3	26. สระน้ำ
13. อาคารหอประชุม	27. โรงจอดรถ
14. โรงอาหาร	28. ป้อมบาดาลถึงสูง

แผนที่โรงเรียนเขาวงพิทยาคาร

2.10.4 ประวัติความเป็นมาโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร

หลังจากที่กิ่งอำเภอเขาวงได้จัดตั้งขึ้น เมื่อ พ.ศ.2512 และยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอเขาวง เมื่อ พ.ศ.2517 ประชาชนในเขตอำเภอนี้ โดยเฉพาะในตำบลคุ้มเก่า ตำบลกุคิมคุ้มใหม่ ตำบลสงเปลือยและตำบลหนองฝือ ได้ยื่นคำร้องต่อนายวุฒิ ศรีแสน นายอำเภอเขาวงในขณะนั้น เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ.2517 โดยขอให้ทางราชการเปิดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาขึ้น ในเขตตำบลคุ้มเก่า อันเป็นที่ตั้งของอำเภอ เพื่อให้บุตรหลานได้มีสถานที่ศึกษาเล่าเรียนในระดับที่สูงขึ้น โดยไม่ต้องลำบากเดินทางไปเรียนที่อื่น ดังนั้นทางอำเภอจึงได้เสนอเรื่องไปตามลำดับจนถึง กรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ครั้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2518 จึงได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ ให้จัดตั้งโรงเรียนแห่งนี้ขึ้นโดยใช้ชื่อว่า โรงเรียนเขาวงพิทยาคาร เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ.1-3) เป็นแบบสหศึกษา และกำหนดเงื่อนไขให้โรงเรียนช่วยเหลือตนเอง ในด้านอาคารสถานที่ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในระยะเวลา 3 ปี ทางกรมสามัญศึกษา จะช่วยเหลือทางด้านการจัดครู อาจารย์ให้เท่านั้น

ดังนั้นบรรดาข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และพ่อค้าประชาชน จึงได้ร่วมกันจัดสร้างอาคารเรียนชั่วคราวเป็นโครงไม้อมเปลือก มุงหลังคาด้วยหญ้าแฝก พื้นดินอัดแน่น กั้นห้องด้วยฝาแฝกจำนวน 4 ห้องเรียน ในบริเวณดินสาธารณะประโยชน์ (ป่าช้าตำบลคุ้มเก่า) ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 55 ไร่ จัดหาอุปกรณ์อื่นๆที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนด้วย อนึ่ง ชื่อของโรงเรียนในตอนแรก ให้ชื่อว่า “โรงเรียนเขาวงพิทยาคาร” ต่อมาผู้ดำเนินการขอจัดตั้ง ต้องการเปลี่ยนชื่อใหม่ให้ สอดคล้องกับประวัติ และความเป็นมาของอำเภอเขาวง จึงขอเสนอเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นโรงเรียนเมืองกุคิม แต่กรมสามัญศึกษาไม่อนุญาต จึงได้ชื่อ “โรงเรียนเขาวงพิทยาคาร” ตามเดิมมาจนถึงปัจจุบัน ในด้านครู-อาจารย์ผู้สอน ทางจังหวัดได้ส่ง นายเจริญ อึ้งจะนิล ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนบัวขาว อำเภอภูจินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มารักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ และขอยืมครูจากโรงเรียน ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงมาช่วยสอนชั่วคราว จำนวน 4 คน ดังนี้ 1.นายทองพูล นาทองบ่อ 2.นายทศวงศ์ เพ็ญธิสาร 3.นายมนัสศิลป์ สมสวาสดี 4.นายบุญเกื้อ ถวิลถึง

จนกระทั่งถึงเดือน กรกฎาคม พ.ศ.2518 กรมสามัญศึกษา จึงได้บรรจุครูอาจารย์มาบรรจุเป็นการถาวร จำนวนนักเรียนในปีแรกของการจัดตั้งโรงเรียนมีจำนวน 116 คน นักเรียนชาย 65 คน นักเรียนหญิง 51 คน จำนวนห้องเรียน 2 ห้องเรียน ได้ทำพิธีเปิดป้ายโรงเรียน อย่างเป็นทางการเมื่อ วันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ.2518

เมื่อปีการศึกษา 2523 ทางโรงเรียนได้รับอนุมัติจากกรมสามัญศึกษา ให้เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2523 ในกรณีฯลฯ ขอนทอง ภูผิว

เดือน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการในขณะนั้น ได้มาติดตามผลการเปิดเรียน และประชุมชี้แจงผู้ประกอบการให้ทราบนโยบายและเป้าหมายของการศึกษา เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2523 นับเป็นเกียรติประวัติอย่างสูงสุดที่โรงเรียนได้รับขณะนั้น

ปัจจุบันโรงเรียนเขาวงพิทยาคารเปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย (ม.1-ม.6) มีครูทั้งสิ้น 69 คน ผู้อำนวยการ 1 คน รองผู้อำนวยการ 4 คน นักการภารโรง 4 คน ยามรักษาการณ์ 2 คน

จำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 876 คน ชาย 466 คน หญิง 410 คน จำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 503 คน ชาย 192 คน หญิง 311 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,279 คน ชาย 558 คน หญิง 721 คน

ลำดับ	ชั้น	จำนวนนักเรียนชาย	จำนวนนักเรียนหญิง	จำนวนรวม
		132	140	272
2	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	129	120	249
3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	105	150	255
4	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	50	99	149
5	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	64	113	177
6	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	78	99	177
	รวม	558	721	1,279

ตารางจำนวนนักเรียน โรงเรียนเขาวงพิทยาคาร

โรงเรียนเขาวงพิทยาคาร

ก. วิสัยทัศน์ "พัฒนาเด็กให้ก้าวไกล เน้นใช้เทคโนโลยี มีคุณธรรม น้อมนำทฤษฎีใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม"

ข. พันธกิจ

1. พัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ มีทักษะการดำรงชีวิต มั่นใจในตนเอง และมีความเป็นไทย

2. พัฒนาเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ให้เอื้อต่อการจัดการศึกษา

3. พัฒนาระบบบริหารการจัดการ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล

4. ส่งเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม อย่างต่อเนื่อง

5. สนับสนุนชุมชน และองค์กรต่างๆ ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ค. เป้าหมาย นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดวิเคราะห์ มีทักษะการดำรงชีวิต มั่นใจในตนเองและมีความเป็นไทย

ง. สัญลักษณ์

เป็นรูปทิวเขาสูงตระหง่านมีท้องทุ่งอันกว้างไกล และแหล่งน้ำเต็มไปด้วยพืชพันธุ์
ธัญญาหารที่เขียวขจีไปทุกหนทุกแห่ง ซึ่งแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์

จ. สีประจำโรงเรียน สีฟ้า - สีชมพู

ฉ. ต้นไม้ประจำโรงเรียน ต้นกันเกรา ภาษาพื้นบ้านเรียกต้นมันปลาทู

2.10.5 การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเขาวงพิทยาคารในอดีต ก่อนเป็นโรงเรียนในฝัน (ก่อนปี พ.ศ. 2548) มีการเรียนการสอนประจำห้อง คือนักเรียนอยู่ประจำห้อง ให้ครูเดินมาสอนตามห้อง พบปัญหาคือ ห้องไม่พอนักเรียน เนื่องจากได้ปรับปรุงห้องเรียนเดิมบางห้องไปเป็นห้องแลป วิทยาศาสตร์ และแลปอื่นๆ ในด้านสิ่งแวดล้อม หลังโรงเรียนมีป่าเยอะ เป็นสวนห้วยของภาควิชา เกษตร และด้านหลังโรงเรียนติดกับวัดป่าซึ่งเป็นป่าต้นไม้สูง การดูแลนักเรียนหนีเรียนในช่วงนั้น จะมีครูปกครองไปตามไล่ให้นักเรียนหนีเรียนที่มั่วสุมอยู่ตามที่ต่างๆ ให้เข้าห้องเรียน เด็กบางคนก็เข้าห้องเรียน บางส่วนหนีกระเจิงออกนอกโรงเรียนไป มีการดักเตือน เชื้อชื่อเข้าห้องเรียน และถ้าไม่
ได้ผลจะเรียกผู้ปกครองมาพบ

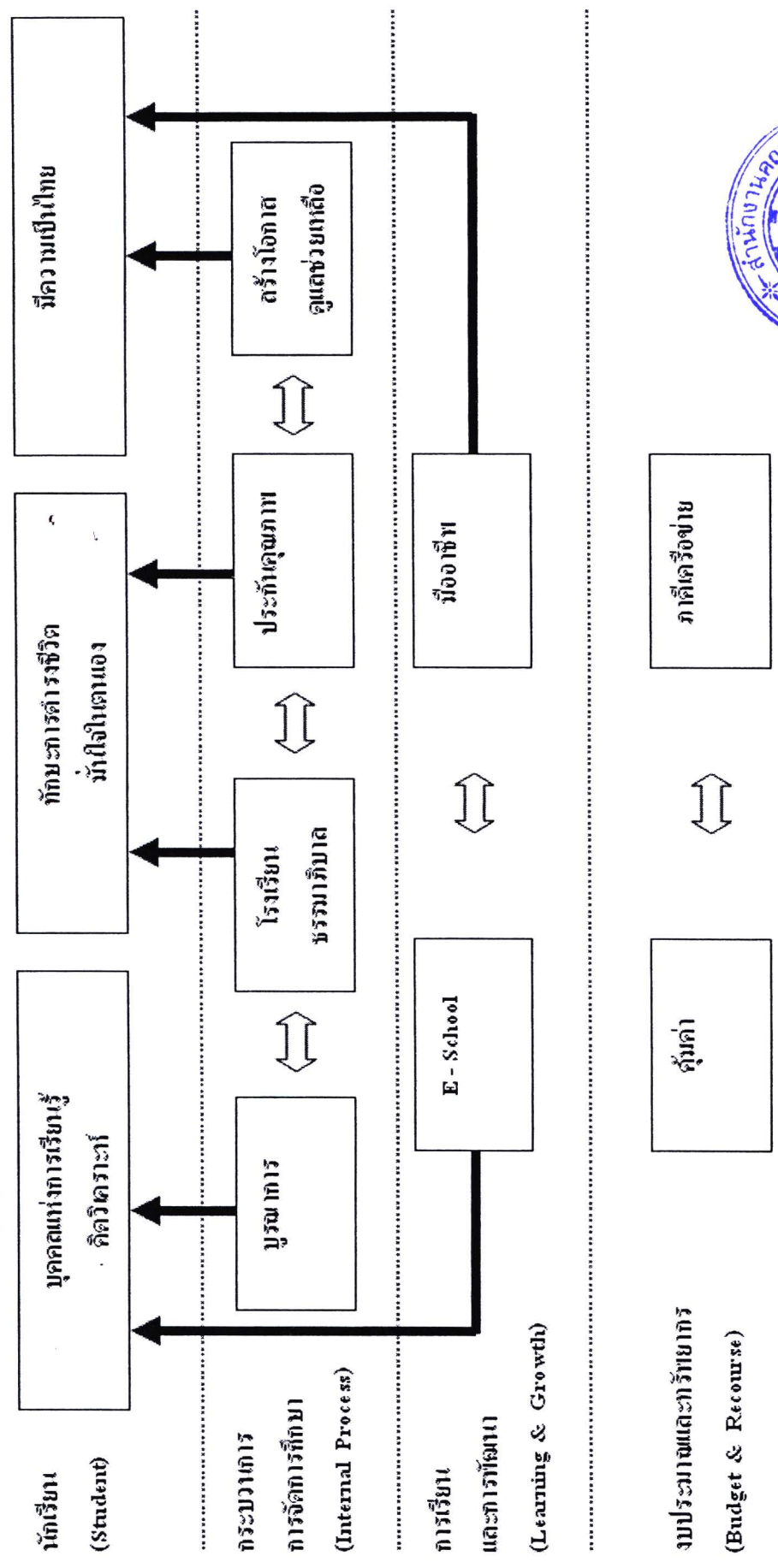
โรงเรียนเขาวงกตพิทยากรในปัจจุบัน มีครู 69 คน นักเรียน 1,279 คน แบ่งการบริหารงานออกเป็น 4 กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารบุคคล กลุ่มบริหารงานทั่วไป กลุ่มบริหารงานงบประมาณ แบ่งการเรียนรู้ออกเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

หน่วยงานสนับสนุนการเรียนการสอน ได้แก่ งานพัสดุ งานห้องสมุด กิจกรรมรักษาดินแดน งานโสตทัศนศึกษา งานพยาบาล

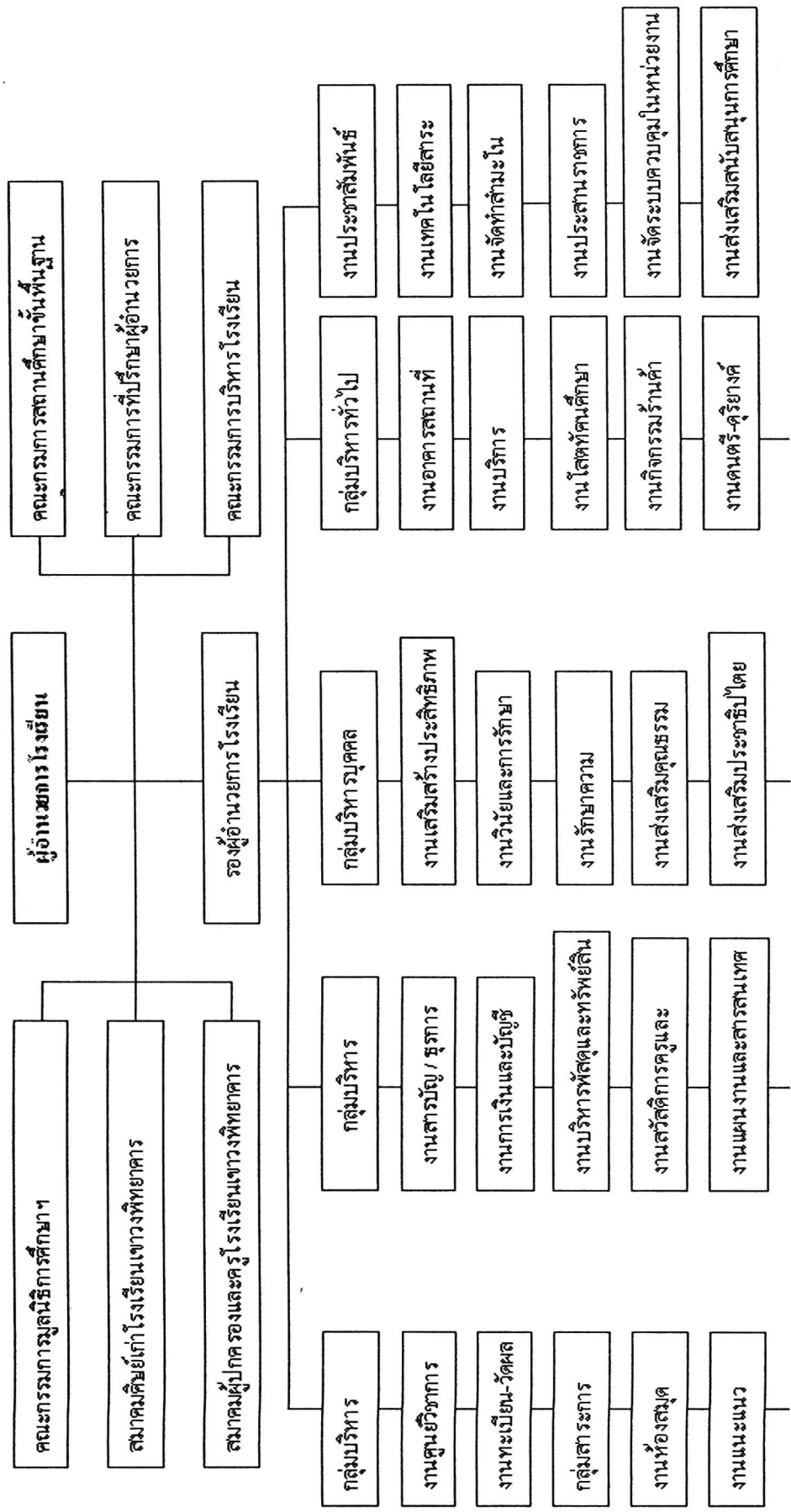
กิจกรรมนอกหลักสูตร ได้แก่ เนตรนารี ลูกเสือ นักศึกษาวิชาทหาร กิจกรรมชมรมต่างๆ

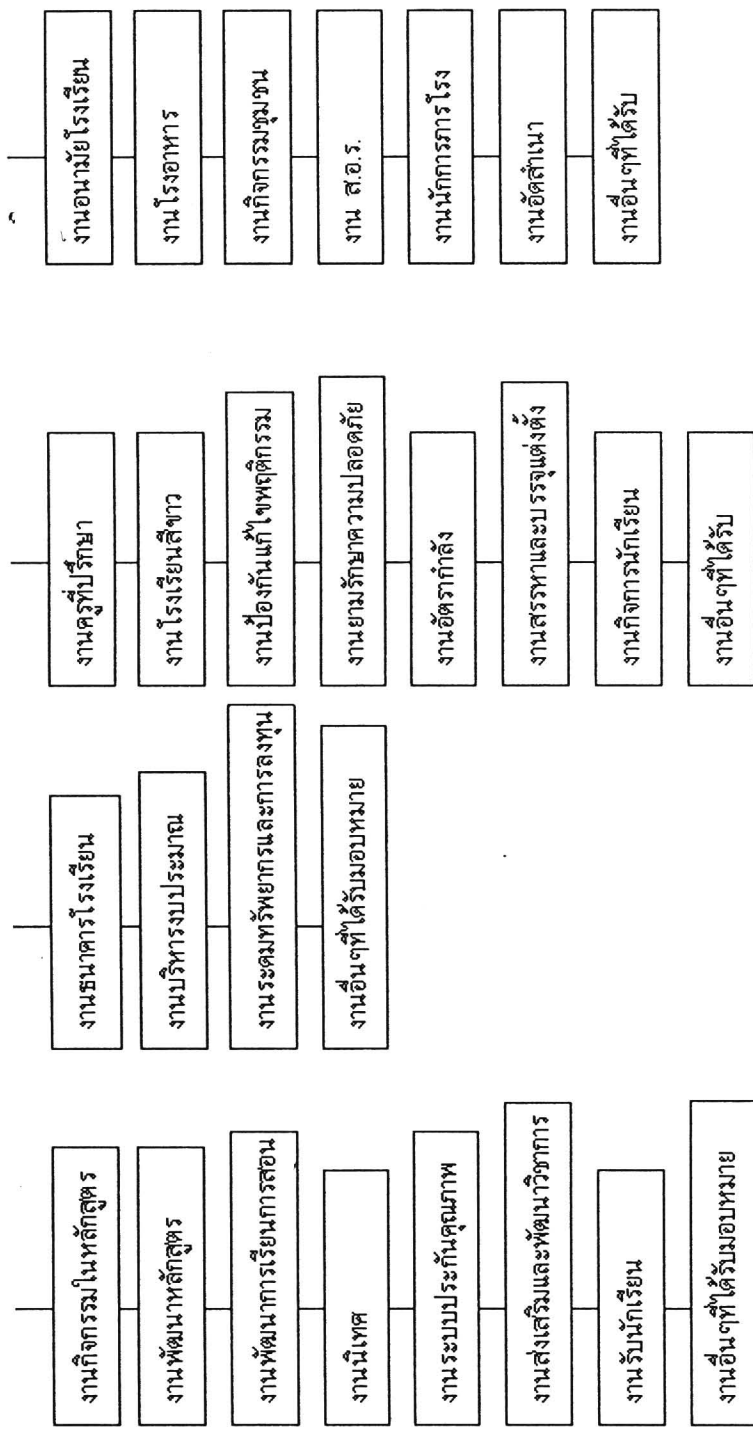
การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน (หลังปี พ.ศ. 2548) เป็นการเดินเรียน โดยให้ครูอยู่ประจำห้อง และให้นักเรียนเดินไปเรียนวิชาต่างๆ ตามกำหนดในตารางเรียน ข้อดีของการเดินเรียนคือ การที่ครูอยู่ประจำห้องนั้น อุปกรณ์ในการเรียนการสอนครบตามเนื้อหาวิชา เนื่องจากที่ผ่านมามาการจัดให้นักเรียนนั่งเรียนประจำ มีโต๊ะเก้าอี้ของตัวเองนั้น นักเรียนไม่ยอมเอาสมุดหนังสือกลับบ้านจะซุกไว้ที่โต๊ะในห้องเรียน ซึ่งอาจทำให้เด็กไม่ได้ทบทวนวิชาที่เรียนในแต่ละวัน การดูแลเด็กจะเข้มงวดมากขึ้น เช่นการเช็คชื่อเข้าเรียนที่เป็นระบบ ถ้าเด็กหนีเรียนครูจะไม่ไปตามไล่เหมือนแต่ก่อนแล้ว จะทำแค่ตักเตือน หรือเชิญผู้ปกครองมาพบ เนื่องจากว่าโรงเรียนอยากให้นักเรียนที่ความรับผิดชอบ ต่อตัวเอง ฝึกการเป็นผู้ใหญ่ การเรียนก็จัดเหมือนมหาวิทยาลัย เช่น การเดินเรียน

แผนกลยุทธ์ (Strategy Map) ของโรงเรียน

โครงสร้างการบริหารงานภายในโรงเรียนเขาวงกตพิทยาคาร

ก. กลยุทธ์หลักของโรงเรียน

1. สร้างพลังขับเคลื่อนให้โรงเรียน มีระบบบริหารจัดการ โรงเรียนที่ดี คล่องตัว มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนมีศักยภาพ คุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม
2. พัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และทักษะการดำรงชีวิต ได้ตามศักยภาพ
3. สร้างเสริมคุณภาพบุคลากร ทุกระดับให้เป็นมืออาชีพ มีทักษะในการปฏิบัติงาน สามารถจัดการกระบวนการ เรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษา
4. เพิ่มสมรรถนะโรงเรียน ในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อจัดการกระบวนการเรียนรู้ และ บริหารจัดการ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน
5. ระดมสรรพกำลังสร้างภาคี เครือข่ายอุปถัมภ์ที่เข้มแข็ง อันเกิดจากพลังการมีส่วนร่วมของชุมชนประชาคม ในรูปแบบของผู้อุปถัมภ์ และผู้ร่วมคิดร่วมปฏิบัติ

ข. นโยบายโรงเรียนเขาวงพิทยาคารปีการศึกษา 2551

1. สนับสนุนและส่งเสริมประสบการณ์ให้นักเรียนในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
2. เร่งพัฒนากระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ
3. สนับสนุนและสร้างเสริมให้ครูใช้ในนวัตกรรม และวิทยาการใหม่ๆ ในการจัดการเรียนการสอน
4. ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีของนักเรียน
5. ส่งเสริม พัฒนาสุขภาพอนามัย ป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา
6. พัฒนาความรู้ ความสามารถของบุคลากรให้มีศักยภาพเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่
7. เร่งพัฒนาอาคารสถานที่อย่างมีระบบ เป็นระเบียบ บรรยากาศร่มรื่น สวยงาม
8. เร่งพัฒนาห้องสมุดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของโรงเรียนและชุมชน
9. สนับสนุนให้กลุ่มสาระห้องปฏิบัติการ และอุปกรณ์โดยรับถว้นโดยชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุน
10. พัฒนาระบบการตรวจสอบ นิเทศและติดตามประเมินผล
11. จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม เอื้อต่อการเรียนการสอน
12. ส่งเสริมพัฒนาระบบควบคุมภายในและระบบประกันคุณภาพการศึกษา

2.10.6 สภาพปัญหา

จากการศึกษาของ ฐานัน พิมพ์สินธุ์ รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง โรงเรียนเขาวงพิทยาคาร พศ. 2549-2550 ได้ศึกษาโดยการสำรวจ วิเคราะห์ปัญหาและสภาพไม่พึงประสงค์โดยดำเนินการสอบถาม ครู และผู้บริหารโรงเรียน ในการประชุมประจำเดือน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และความต้องการปรับปรุงแก้ไขปัญหาของคณะครู และผู้บริหารโรงเรียนเขาวงพิทยาคาร เรียงตามลำดับดังนี้

1. การหนีเรียน
2. ความก้าวร้าวและหนีแถว
3. การมาโรงเรียนสาย
4. การแต่งกาย
5. การทำลายทรัพย์สิน
6. ผู้สาว
7. อบายมุข และสิ่งเสพติด
8. การลักขโมย
9. การทะเลาะวิวาท

ดังนั้นทางผู้ศึกษาร่วมกับทีมบริหารโรงเรียนได้ปรึกษาหารือกัน จึงได้จัดทำโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ขึ้นในโรงเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนจำนวน 758 คน 10 กิจกรรมดังนี้

1. กิจกรรมเข้าค่ายพุทธธรรมเอาชนะยาเสพติดถวายแด่ในหลวง 80 พรรษา
2. กิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรม ไหว้พระในวันสุคติสถาปนา
3. กิจกรรมคนดีศรีเขาวง
4. กิจกรรมการประชุมนิเทศนักเรียนก่อนเปิดภาคเรียน
5. กิจกรรมโรงเรียนสะอาดธรรมชาติสวยงาม
6. กิจกรรมเกษตรพอเพียง
7. กิจกรรมนั่งสมาธิก่อนเข้าเรียนภาคบ่าย
8. กิจกรรมวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
9. กิจกรรมเก็บของใต้ถุนเจ้าของ
10. กิจกรรมสมุดบันทึกความดี

ก่อนและหลังจัดกิจกรรมมีการประเมินผลทางสถิติพบว่า ปัญหาและสภาพไม่พึงประสงค์เบื้องต้นลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ถึงแม้ปัญหาและสภาพไม่พึงประสงค์ ที่กล่าวแล้วข้างต้นจะลดลงตามการประเมินของผู้ศึกษา แต่จากการศึกษาของทีมวิจัยยังพบว่า กิจกรรมที่ทำไปไม่มีความต่อเนื่อง พอสิ้นสุดปีงบประมาณก็หยุดไป ทำให้การหนีเรียนยังส่งผลต่อพฤติกรรมและสภาพอันไม่พึงประสงค์ของนักเรียนกลุ่มดังกล่าวอยู่ต่อไป